

Alicja Gronau-Osińska (Warszawa)

Wpływ rozwiązań technologiczno-formalnych i estetycznych Iannisa Xenakisa na moją twórczość

Wstęp

Z Iannisem Xenakisem zetknęłam się bezpośrednio po raz pierwszy w 1984 roku – a więc podczas moich studiów kompozytorskich w AMFC – w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą w czasie Wakacyjnych Kursów dla Młodych Kompozytorów. Wcześniej miałam możliwość słuchać jego muzyki podczas kilku edycji Festiwalu Warszawska Jesień¹. Dla każdego młodego człowieka, w szczególności twórcy, okres studiów stanowi czas wielu twórczych poszukiwań, podejmowania prób w zakresie różnych technik i estetyk, a po doświadczeniach z tego płynących – dookreślenia własnej postawy twórczej, dokonywania pierwszych ważnych wyborów. Tak też było i u mnie. Spotkanie z tak fascynującą osobowością twórczą, jak urodzony w Rumunii, wykształcony w Grecji i Francji grecki kompozytor, architekt, a także matematyk, nie mogło pozostać bez wpływu na początki mojej drogi twórczej.

Podczas Wakacyjnych Kursów dla Młodych Kompozytorów w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą w 1984 roku Xenakis wygłosił cykl czterech wykładów pod wspólnym tytułem *Determinizm – indeterminizm*, które opublikowało Polskie Towarzystwo Muzyki Współczesnej (organizator owych kursów) w 1988 roku². W publikacji umieszczono także fragmenty dyskusji, które towarzyszyły wykładom, oraz appendix zawierający końcową refleksję Xenakisa na temat... Stworzenia Świata. Prezentowany poniżej tekst jest refleksją na temat wygłoszonych wówczas wykładów.

Tezy Xenakisa

Pierwszy z wykładów stanowił zarys problematyki determinizmu i indeterminizmu³, zarówno na polu nauk ścisłych – fizyki i informatyki, jak i w sztuce. Kompozytor wspominał w nich o *strange attractors* (niezbyt szczęśliwie przetłumaczonych na *dziwne atraktory*, zamiast *osobliwe atraktory*), których występowanie determinuje układ jako chaotyczny,

¹ Już podczas pierwszego festiwalu Warszawska Jesień, w którym uczestniczyłam jako uczennica szkoły muzycznej II st., w 1975 r. usłyszałam *Persephassa* na perkusję. Potem, także w moich latach szkolnych, w 1976 roku wykonano *Khoai* na klawesyn i *Eonta* na fortepian, w 1978 roku *Jonchaies* na orkiestrę, rok później *Kotto* na wiolonczelę, a w 1980 *Phlegra* na orkiestrę i w 1981 *Sakkas* na baryton i perkusję.

² Iannis Xenakis, *Determinizm – indeterminizm. Kazimierz '84*, tłum. Maria Harley, red. Dorota Szwarzman, Polskie Towarzystwo Muzyki Współczesnej, Warszawa 1988.

³ Tematowi temu poświęcony był cały Wakacyjny Kurs dla Młodych Kompozytorów w Kazimierzu Dolnym nad Wisłą w roku 1984.